

Eurovaalipodcast Sirpa Pietikäinen

Haastattelija suunnittelija Pilvi Nummelin Omaishoitajaliitto:

Tervetuloa *Reiluutta omaishoitajille* –eurovaalipodcastin pariin. Tässä sarjassa keskustelemme eurovaaleista omaishoidon näkökulmasta ehdokkaiden kanssa. Minä olen **Pilvi Nummelin**, suunnittelija Omaishoitajaliitosta. Kanssani keskustelemassa on europarlamentaarikko **Sirpa Pietikäinen** Kokoomuksesta, tervetuloa.

Kerrotko itsestäsi. Miten omaishoito on koskettanut sinua? Ja kiitos, että tulit tähän podcastiin.

Europarlamentaarikko Sirpa Pietikäinen: Kiitoksia mielelläni tulen.

Minä olen europarlamentaarikko ja minä olen ollut nyt 4 kautta tuolla Euroopan parlamentissa ja mielelläni olisin sitten sitä työtä siellä jatkamassa. Olen ollut siellä omaishoitajaryhmissä koko tämän ajan.

Niin kovin ylpeitä olimme, kun saimme sitten omaishoitajaryhmän kanssa siihen EU-hoivaraporttiin tämä omaishoitajaohjelma aikaiseksi.

No, miten tämä kaikki liittyy minuun? Minun äitini sai muistisairauden. Siitä on hyvin kauan aikaa, niin olisiko se 40-30 vuotta sitten. Minä olin vielä kohtuullisen nuori. Olen ainoa lapsi. Minun piti vähän opetella ja ymmärtää, mitä apua ja tukea hän tarvitsi.

Myös minun isäni sai vakavan sydänkohtauksen ja ohitusleikkauksen. Niin kuin meille käy, niin me ikäännyttään ja kremppoja tulee vähän eri tahdissa.

Minulla ei ollut mitään sellaista erityistä hetkeä, että nyt minä päätän, minä olen omaishoitaja. Se tarve ja apu kasvoi asteittain.

Itse asiassa se kävi niin päin, että ensinhän tietysti minusta on pidetty hyvin paljon huolta ihan lapsena ja sitten myös sen jälkeen.

Monet kerrat äiti on laittanut joulut ja isä lämmittänyt saunat. Äiti on laittanut jouluruuat.

Sitten se vaan alkoi siitä pienestä, ja sitten se kasvoi ja kasvoi. Sitä kautta olin sitten tietysti paljon Omaishoitajaliiton kanssa tekemisessä, yhdistyksen kanssa. Sain paljon hyviä neuvoja ja tukea ja ennen kaikkea opin ymmärtämään, että kuinka hankalaa ja vaikea tilanne monilla ihmisillä on siinä omaishoitajuudessa ja kuinka valtavasti niitä omaishoitajia on. Nykyisin sekä äitini ja isäni ovat molemmat kuolleet. Tämä on niin kuin se alkusyy.

Pilvi Nummelin: Päivittäinen tai muuten sitova hoivavastuu saattaa aiheuttaa työnteon kaltaisia terveystarpeita ja kuormitusta. Omaishoitajaliitto on esittänyt, että **työsuojelusäädösten kaltaisesti turvattaisiin läheis- ja omaishoitajien terveyttä**. Miten läheis- ja omaishoitajien kuormitusta pitäisi ennaltaehkäistä?

Sirpa Pietikäinen: Se on aivan keskeistä. Siitä on varmasti jo parikymmentä vuotta, 30 vuotta, kun minä luin ensimmäisiä tutkimuksia, jotka oli tehty Kanadassa.

Jos ei ole tällaista säännöllistä terveydenhoitoa ja tukea, niin omaishoitajista noin neljännes kuolee aika pian se hoidettavan jälkeen. Ja tämä siksi, että rakkaus rasittaa.

Omaishoitajuus on yllättävän raskasta. Ei vaan siksi, että valvotaan ja nostetaan. Vaan se rakkaus rasittaa. Se huoli siitä läheisestä nostaa kortisolit ja adrenaliinit ja verensokerit ja siis niin kuin monet tämmöiset sairaudet, taudit ja epäterveet.

Harvahan sitä nyt hirveästi ensisijaisesti omasta kunnostaan pitää huolta, kun on omaishoitajana. Koska se toinen on se fokus. Se on hoidettavassa, ja sitten omat verenpaineet ja verensokerit ja rasvat ja muut, niin ne jäävät kakkossijalle, kunnes ne rupeavat sitten rajummin oirehtimaan.

No, mikä tähän auttaa? Siihen auttaa 2 simppeleä juttuja, jotka eivät ole edes kauhean kalliita. Toinen on se, että aivan niin kuin työtehtävissä pidetään työterveydenhuollosta ja ergonomiasta huolta, niin pidetään omaishoitajan terveydestä huolta.

Toinen on sitten se, että.

Tämä iskulause on jäänyt ikuisesti mieleen: "Kaksi kertaa viikossa kaksi tuntia vapaa-aikaa."

Se ei auta tämä malli, että: "No, sitten meillä on näitä lomiamia." Koska sitten kun on ihan poikki, eikä jaksa, niin se, että minulla on 8 kuukauden kuluttua kahden viikon loma, ei paljon lohduta. Mutta jos on keskiviikkona poikki, ja tietää että torstaina on vapaa parituntinen, niin siihen voi juuri sinnitellä. Ja jos on joku mentori tai tukihenkilö, joka voi juuri silloin, kun ei pärjää ja jaksa, tulla jeesaamaan.

Jos kuminauha menee poikki, niin sitä on hankalaa enää teipata yhteen. Se ei toimi eli sitä ei pitäisi venyttää. Se menee sitä helpommin poikki, mitä useammin sen venyttää ääri rajoille. Ei pitäisi sitä omaishoitajan kuminauhaa venyttää sinne äänirajoille.

Ja silloin tämä olisi minun mielestäni aivan keskeinen. Silloin se tulisi sen lain velvoittavuuden ja direktiivin velvoittavuuden kautta.

Sitten toinen, minkä minä kovin mielelläni siellä näkisin. Se ei tuohon direktiiviin oikein istu, mutta se voitaisiin saada siihen Euroopan omaishoitajaohjelmaan.

Se on tämmöinen suomalainen veteraanikuntoutusmalli. Se tarkoittaa, että meillä olisi ihan säännönmukainen tämmöinen tsekkaus, jossa katsotaan fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen pärjäävyys ja kunto, ja kummaltakin. Sekä häneltä, joka tarvitsee hoivaa, ja häneltä, joka sitä hoivaa antaa.

Sitten siinä voisi olla aika paljon joustoa. Joko niin, että se järkätään niin, että voidaan olla samassa paikassa ja eri huoneessa, tai samassa paikassa ja samassa huoneessa tai monessa eri paikassa, koska eri perheisiin ja eri dynaamiikoihin toimivat hyvin erilaiset ratkaisut.

Pilvi Nummelin: EU helpotti **työn ja hoivan yhteensovittamista** mm. EU:n työelämän tasapainodirektiivillä vuonna 2019. Suomessa direktiivin mukainen 5 päivän palkaton vapaa vuodessa läheisen avun tai hoidon tarpeen vuoksi säädettiin työ sopimuslakiin. **Omaishoitajaliitto ajaa korvauksellista vapaata vähintään 10 ja saattohoitotilanteissa 20 päivää vuodessa.** Pitäisikö

mielestäsi EU:n edistää työntekijän omaishoitovapaan pidentämistä ja muuttamista korvaukselliseksi?

Sirpa Pietikäinen: Kyllä ehdottomasti. Tämä oli aikamoinen taistelu ja olen aika ylpeä siitä, että tämä 5 päivää saatiin aikaiseksi. Mutta silloin varmaan kukaan ei ajatellutkaan, että tässä tämä on täydellinen ratkaisu. Se oli ikään kuin se kenkä sinne ovenrakoon, että tunnustetaan ja tunnustetaan, ja sitten kun saadaan tämä pieni pätkä, niin sitten jatketaan sitä. Nyt on se aika jatkaa. Ja sitä pitäisi jatkaa huomattavasti.

Kyllä sen pitäisi olla lastenhoitoon ja vanhempainvapaisiin verrattavissa oleva tilanne eri jäsenmaissa.

Kyllä hyvin vahvasti toivon, että tämä velvoite saataisiin sekä Suomessa toteutettua että sitten myöskin EU:ssa. Minä toivon, että tämä voisi olla semmoinen asia, että Suomi ottaa sen myöskin itse esille ja ajaa sitä tuolla jäsenmaissa, neuvostossa eteenpäin.

Minä luulen, että parlamentti aika helpostikin tukee tätä, mutta kysymys on se, että miten jäsenmaat lähtevät ja toivottavasti Suomi voisi olla se, joka on tätä lykkimässä eteenpäin.

Pilvi Nummelin: Hoivan tarpeen kasvu koskee koko Eurooppaa. Omaishoitajaliitto ajaa **EU:n laajuista omaishoito-ohjelmaa**. Lisäksi EU komission tulisi kehottaa jokaista jäsenvaltiota laatimaan omaishoito-ohjelma. Mitä painopisteitä omaishoito-ohjelmassa pitäisi olla?

8,00 **Sirpa Pietikäinen:** No, ensinnäkin, tämä on tosi tärkeätä. Meillähän on tämä hoivastrategia, komissio ja parlamentti teki sen oman kantansa hoivastrategiaan. Minä olin se toinen raportööri.

Se oli myös niin kuin aika vastustuksen takana, että tuleeko tämmöinen omaishoitajan erillinen ohjelma. Mutta jokainen voi hyvin nähdä, ettei yleisessä hoivassa, joka on kaikenikäiset ihmiset ja erilaiset hoivan tarpeet ja sosiaali- ja terveydenhuolto, ja koko tämä iso kokonaisuus, työntekijöiden oikeudet ja niin edelleen. Niin ei siinä kyetä riittävän tarkasti katsomaan tätä osa-aluetta.

No, miksi tätä pitäisi katsoa tarkasti on se, että yli 70 % ihmisistä saa sen hoivan, avun ja tuen omaishoitajuuden kautta, jota on hyvin erilaisia.

On 24/7, jota ei tosiaan pitäisi olla. Joku hengähdystauko siinä pitäisi olla.

Sitten on sitä, että omaishoitaja käy töissä, mutta sitten se työn ulkopuolella tekee sen toisen rupeaman omaishoitajuutta.

Sitten on osaomaishoitajia, jotka enimmäkseen järjestää. Hoitaa esimerkiksi tietyn vaikkapa illat ja viikonloput ja järjestää muuksi ajoiksi jonkun muun hoivan. Sekin on omaishoitajuutta.

Sitten on etä- ja paikallaolevaa omaishoitajuutta. Sitten on sellaisia, jotka on omia lapsia tai puolisoita.

Mutta kyllä voi hyvinkin olla esimerkiksi tämmöinen elinikäinen ystävyys tai muu kumppanuus, kun siinä sitoutuu.

Tämmöiseen muiden omaishoitajamuotojen tunnistaminen on erityisen tärkeää, koska meillä on yhä enemmän yksinasuvia ja pienilapsisia perheitä, niin aina ei löydy sitä omaa lasta, eikä puolisoa.

Silloin kun me näemme tämän koko kirjon. Meidän pitää ihan systemaattisesti rakentaa tämä omaishoitajan homma. Miten se tunnistetaan eli mitkä kaikki muodot ovat.

Kaikki omaishoitajat ei itsekään tajua olevansa omaishoitajia. Miten se tunnustetaan? Vähän samalla tapaa kuin lapsi syntyy, niin äiti voi olla huono tai isä voi olla huono tai hyvä, tai jotain siltä väliltä, niin kuin me useimmat ollaan. Mutta lapsi on silti lapsi ja siitä tulee esimerkiksi oikeus lapsilisään ja jotakin muuta, ja velvollisuus käydä neuvolassa ja niin edelleen.

Samalla tapaa tämä omaishoitajuus. Siitä tulee tietyt oikeudet ja velvoitteet. Esimerkiksi silloin tämä tulee siihen korvaukseen.

Palkkio, sen pitäisi olla automaattinen niin kuin lapsilisäkin. Tämä liittyy siihen myös, kertyykö siitä esimerkiksi eläkettä. Tämä liittyy siihen, kun puhuttiin näistä vapaista, vanhempainvapaista.

Onko oikein esimerkiksi saattohoidossa olla se 20 päivää - ja voisi olla kyllä vähän pidempikin aika, että se musta kuukausi on semmoinen ehkä sopivampi luku.

Sitten pitää olla se tuki. Tuki tarkoittaa sekä sitä taloudellista tukea, joka on se automaattinen oikeus, sellainen perustulon tasoinen. Sen kanssa ihan ehdottomassa käsikynkässä ovat palvelut, koska se ei auta, jos tulee pelkkä tuki, jos ei siihen kuulu palveluita, tai ne ovat niin älyttömän kalliita, että niitä ei kykene ostamaan.

Tämä liittyy juuri siihen, että miten siellä kotona pärjätään sairaanhoidon, terveydenhuollon, siivouksen, arjen, apuvälineiden, oman ajan, -kun puhuttiin just siitä sinun oman ajan puutteesta - ja kaiken tämän muun kanssa.

Sitten pitää olla myös tämä terveydenhuolto elikkä työterveysajattelu ja sitten pitää olla tämmöinen veteraanien kuntoutusmalli. Minkälainen sen missäkin maassa sitten on.

Sitten pitää kyllä jollakin tapaa myös määritellä nämä sekä hoitajan että hoidettavan oikeudet.

99 prosenttia ihmisistä on kivoja ja hyviä, mutta aina meillä on insuliinihoitajia, vaeläkäreitä, ja joku yrittäjäkin jossakin varastaa jotakin ja murhiakin sattuu. Eli meillä pitää olla sitten myös se varmuus, että ihmisten oikeus turvalliseen. Esimerkiksi väkivaltatapauksessa, oli se sitten puolin tai toisin, niin että se on olemassa. Ja ne turvaverkot on olemassa.

Pilvi Nummelin: Miten toimisit Euroopan parlamentissa läheis- ja omaishoitajien hyväksi?

Sirpa Pietikäinen: Minä olen toiminut siellä aika monta vuotta tässä vertaisryhmässä ja ajattelin jatkaa siinä työn tekemistä, jos ja toivottavasti tulen valituksi.

Sitten seuraavaksi tietysti on koota mahdollisimman paljon muita meppejä sinne. Kun itse voi olla intomielisesti asiaa ajamassa, mutta jos ei sitä kukaan muu kannata, niin ei nyt hirveästi edisty.

Eli siellä oikeastaan se poliittisen vaikuttamisen ensimmäinen ja isoin juttu on saada muita mukaan. Sitten kun saa muita mukaan siihen ryhmään, omassa ryhmässä ja muissa ryhmissä ihmisiä kannattaa tätä ajatusta, niin sen jälkeen sitten siellä porukalla ruvetaan miettimään, että no miten tätä omaishoitajaohjelmaa voitaisiin viedä eteenpäin.

Miten sitä kysellään, kun haastatellaan uusia komissaareja, komissaariehdokkaita. Miten siitä tehdään joku kirjallinen kysymys sinne komissiolle, että: “No niin, oletteko te alkanut jo tätä omaishoitajaohjelmaa valmistelemaan?”

Miten siitä pidetään huolta, että me laajemmalla porukalla eri mietintöihin laitetaan näitä muutosehdotuksia. Sitten myös muistutamme, että komissioon pitää tuoda tämä ohjelma, ja varmaan paljon muitakin keinoja eli yhdessä sitten laajennetaan sitä piiriä ja sitä vaikutusta suhteessa sinne komissioon.

Sitten näihin jäsenmaihiin. Että en minä nyt täällä tuppisuuna toivoi sitä, että Suomen hallitus voisi viedä neuvostossa tätä asiaa eteenpäin, eikä varmaan kukaan muukaan suomalainen, joka näistä asioista on kiinnostunut. Me voidaan yhdessä myös vedota sinne hallitukseen ja eduskuntaan päin, että pitäkää nyt huoli, että Suomen lippu on korkealla näissä asioissa.

Pilvi Nummelin: Eurovaalithan eivät välttämättä ole olleet ne suosituimmat. **Minkä takia omaishoitajan kannattaa äänestää Eurovaaleissa?**

Sirpa Pietikäinen: Ne, jotka pitää sitä eniten esillä olevaa agendaä tärkeimpänä, eli meillä on tietysti tärkeitä asioita niin kuin sota Ukrainassa. Me tarvitsemme lisää puolustusta, lisää aseistusta. Meillä on iso velkataakka, meidän pitää pienentää sitä ja budjeteista leikata ylimääräisiä menoja ja sitten pitää löytyä Ukrainaan rahaa. Sitten meidän pitää miettiä, millä tämä laajeneminen hoidetaan. Miten yhteistä puolustusta vahvistetaan. Miten strategista autonomiaa suhteessa Kiinaan. Jatkanko listaa?

Ja itse asiassa, jos tuntuu, että no, näistä ei nyt mikään napannut just minulle niin paljon, että siksi lähtisin äänestämään, niin siksi just pitää! Koska ne, jotka on sitä mieltä, että: “Jes, tähän on ihan minun ostoslista”, niin ne joka tapauksessa äänestää.

Monet ihmiset ajattelevat, että no eihän ne sosiaaliasiat siellä, että eikös sitä aina sanota, että ne on ihan kansallisia? Että eihän sinne EU-politiikkaan kuulu? Mutta politiikka päättää, mikä kuuluu ja mikä ei.

Silloin 15 vuotta sitten, meillä ei ollut EU-muistiohjelmaa, eikä -politiikkaa. Eikä meillä ollut omaa tutkimusohjelmaa siihen, eikä meillä ollut vielä jäsensitoumusta, että meillä on kansallismuistio. Siellä sitten sellaisen kolmen vuoden jumppaamiseen jälkeen, kun parlamentissa iso joukko meitä meppejä teki sen eteen työtä, niin se saatiin. Sitäkin vastustettiin, että ei tämä ole mitään EU-kompetenssia, että “Ei ole EU-asioita.” Kyllä me niin toimittiin, vaikka pandemian, koronan osaltakin. Jos nämä asiat ovat tärkeitä, kun ne ovat tärkeitä, niin meillä on ihmisiä kaikissa näissä perinteisissä puolueissa, Eurooppa-myönteisissä puolueissa, jotka ovat sitä mieltä, että meidän pitää tehdä enemmän ja meidän pitää tehdä enemmän EU:ssa näille asioille. Ihmiset eivät ole jäsenvaltioiden omaisuutta, joita voidaan kohdella mielivaltaisesti. Kannattaa etsiä sellaiset ehdokkaat kysyä, että mitäs mieltä olet tällaisesta asiasta, vaikka soittaa rampauttaa tästä asiasta.

Silloin jos meillä on riittävästi niitä meppejä parlamentissa, jotka pitävät tätä tärkeänä asiana, äänestävät sen puolesta, liittyvät tähän vertaisryhmään ja ajavat näitä asioita eteenpäin, niin kyllä se edistyy.

Eli yhdellä äänellä todellakin on vaikutusta. Ja jos ei, niin sitten on vähän sitten se on vähän niin kuin ravintolassa, että joku muu on sen pizzatilauksen tehnyt, eikä itse ole edes valinnut ravintolaakaan, että minkä takia tänne nyt ananaskinkkupizzalle tultiin, kun olisin juurikin halunnut mennä syömään ihan jotain muuta.

Nostaisin sen vielä tähän esille, että kun meillä on tietysti nais- ja miesomaishoitajia, mutta kyllähän valtaosa on naisia. Samalla tapaa kuin palvelusektorilla, yksityisellä ja julkisella, sosiaali- ja terveyspalveluissa valtaosa työntekijöistä on naisia.

Kun naiset elää vanhemmiksi, niin valtaosa myös niistä, heistä, jotka tarvitsevat apua, tukea ja hoivaa on naisia. Koska meillä on paljon enemmän heitä esimerkiksi kuin vammaisia lapsia, jotka tarvitsevat apua. On hyvä nähdä, että se on melkoinen kirjo erilaisia, jotka tarvitsevat omaishoitoa. Mutta meillä on kuitenkin melkoisen iso joukko ikäihmisiä, joista valtaosa on naisia.

Niin jos tämä nyt ei ole tasa-arvokysymys, että valtaosa omaishoitajista, valtaosaa palkatusta hoivahenkilöstöstä ja valtaosa apua tarvitsevista on naisia, ja täällä on kaikki sulkenut silmänsä ja todennut: "No voi, voi. Ei tämä nyt oikein niin kuin meidän juttu ole, niin mikä sitten on tasa-arvokysymys? Eli on siinä kyllä tämäkin tämänkin puoli hyvin vahvasti.

Kiitoksia! Kiitos.